

Opis šolske občine Blagovica

v zemljepisnem, prirodopisnem in zgodovinskem oziru v korist metodiki domovinoslovnega pouka.

Sestavil **Fran Marolt**.

1) Statistični opis.

Šolska občina Blagovica šteje sledeče všolane vasí in sela:

1. Zgornje Lôke, 2. Vóšce. 3. Podsmrečje, 4. selo Kórpe, 5. Blagovica, 6. selo Golčáj, 7. selo Góljke, 8. Petelinek*), 9. selo Uránke, 10. Prevoje, 11. selo Trate, 12. Prelésje, 13. Gabrje, 14. selo Jásner, 15. Jélša (Zgornja in Spodnja), 16. selo Srednjík, 17. Zlatének, 18. selo Hrastóvec, 19. Mali Jélnik, 20. Veliki Jélnik in 21. selo „na Gmajni“.

Šolska občina v sedanjem obsegu bila je l. 1869. uravnana.

Po statističnem poročilu c. kr. osredne statistične komisije na Dunaji iz leta 1884. šteje vsa šolska občina 143 hiš in 850 prebivalcev.**)

V teku dveh let pa se je mnogo izpremenilo. Osredna statistična komisija leta 1884. tudi prebivalcev, kateri so tukaj rojeni, a ne bivajo tù, ni vštelá!

V naslednjem pregledu so omenjene izpremembe razvidne:

Tek. št.	Imé všolane vasí ali sela	Število hiš l. 1884	Število hiš l. 1887	št. prebivalcev l. 1884.		
				moških	ženskih	vkup
1.	Gábrje (Jasner)	5	6	19	21	40
2.	Blagóvica (Golčáj — Góljke)	28	30	94	84	178
3.	Vélíki Jelník („na Gmajni“)	11	7	38	37	75
4.	Máli Jelník	2	7	4	5	9
5.	Jélša (Srednjík)	9	9	33	28	61
6.	Zgornje Lôke	18	17	45	52	97
7.	Prelésje (Trate)	5	5	14	16	30
8.	Prevóje	7	7	18	27	45
9.	Podsmrečje (Kórpe)	19	21	38	58	96
10.	Zlatének (Hrastóvec)	14	13	27	38	65
11.	Vóšce	10	9	30	29	59
12.	Petelinek (Uránke)	15	14	39	56	95
	Vkup	143	145	399	451	850

Leta 1887. pa je šolska občina imela užé 156 hiš in 1002 prisotnih in neprisotnih prebivalcev.

Tudi število otrok za šolo godnih in šolo obiskajočih bilo je na tukajšnji šoli vedno zdatno!

Vsakdanjih učencev je v Blagoviško ljudsko šolo od l. 1869.—1887/8. hodilo 1788, v ponavljalno šolo pa 535, vkup tedaj 2323.

Povprek je v teku dvajsetih let v vsakdanjo šolo hodilo 90, v ponavljalno šolo pa 27, vkup tedaj 117 učencev.

Najmanj otrok bilo je šolskega leta 1873/4.

*) Petelinek prišteva se fari za 1785. l. (Schumi: „Archiv“ 1882/3, zv. I. pag., 201.)

**) „Specialortsrepertorium von Krain“.

Največ otrok je v tekočem šolskem letu; bodoče šolsko leto pa jih bode še več!

Do leta 1874—75. prestopilo ni število otrok čez 100.

Od leta 1875. sem do sedaj pa jih je bilo vendno čez 100.

V teku poslednjih štirih let bilo je za šolo godnih otrok:

l. 1885.: 146, l. 1886.: 150, l. 1887.: 158, l. 1888.: 193; šolo obiskajočih pa: 125, 134, 135 in 143.

Blagoviški občani so vzhodnji Gorenjci. Čvrsti, krepki in postavni Gorenjci so. Priprosta noša, katera, žal, da vedno redkeja postaja (pred nekoliko leti nosili so vso obleko iz domačega sukna in platna, osobito v višje ležečih vaséh Gábrje, Prelesje, Vóšce, Vl. Jelnik itd.), neka dobrohotna prijaznost, miroljubnost in pridnost so lastnosti tega ljudstva.

Posebno slednje priča lepo obdelano poljé!

Tudi nadarjeni so! Skoraj v vseh stanovih nahajamo kakega odličnega Blagovičana. Slovenci so vsi in katoliki.

Govoré znani gorejski dialekt: sváhk, sváb (tudi „sváf“), biv, šóv, švá, dévava, sékava, šóva, Uka, Ukovca, ukna, Korát, Koráčan, korášk, Planáva, gospodína, ibláinsk, hvánce, hváncati, — mesto: sladek, slab, bíl, šel, šla, delála, sekala, šola, Luka, Lukovica, luknja, Kolovrát, Kolovratčan, kolovrátsk, Planjáva, gospodínja, ljubljánsk, flance, (sadike), flancati itd.

V višjih vaséh in selih: Gábrje, Jasner, Hrastovec itd. sliši se celó „b“ kot „f“ in „d“ kot „s“. Posebno karakteristično je slednje za Gábrčane (sváf, bóf, zóf, govof, mesto: slab, bob, zob, golob — in: médvés, hus, pós, rás, trs, spomvas, mesto: medved, hud, pód, rád, trd, vzpomlad.)

Tudi nadvlada užé štajerski „é“ ter dela osobito mladini (in s to i učitelju) mnogo preglavice (štêrih, pês, nebêsih — mesto: štirih, pês, nebêsih itd.)

Tu pa tam slišiš tudi kako spakedrano nemško besedo; to od tod, ker so Blagovičanje, predno je preko Save žvižgal hlapón, vozárili kot vozniki daleč „po svetu“ doli v „Lahe“ in „Tirole“!

Pravo omiko ponujata Blagovičanom šola in cerkev. Da knjige rádi prebirajo, priča število udov družbe sv. Mohora. Vlansko leto bilo je vpisanih 37, letos jih je pa užé 46. Da so nekoliko i národno probujeni, priča to, da se je 7 Blagovičanov vpisalo v podružnico Cirila in Metoda za Brdski sodni okraj.

Poljedelstvo je vir, s katerim Blagovičanje živé sebe in svoje.

Zemljišč je 47; posestnikov 92, kajžarjev pa 58.

Promet preselil se je z železnico v Savsko dolino!

Pred letom 1849., predno je hlapon prek Save žvižgal, bil je tù promet, da malo kje!

Državna ali Dunajska cesta, katera se vije skozi Črni Graben, bila je glavna prometna žila mej Dunajem in Trstom. Tedaj je bilo v Črnem Grabnu vedno živahno! Pókanje bičev, upitje voznikov — zasoljeno s kako robato — dovtipno hribovsko zabavljičco, slišalo se je tù po dolini dan za dnevom.

Kjer pa je promet, tam je i živahna kupčija, tam je blagostanje. Mnogo gostila za voznike in potnike bilo je tù! Pravijo, da se jih je štelo okoli 20.

Sedaj pa jih je samó pet, a še te so neznatne.

Tujec zajde vanje le tedaj, kadar ga noč prehití.

Tudi šteješ 3 prodajalnice za mešano blago in 4 tobačne prodajalnice.

Do leta 1850. zakladal je krčmar „Žohar“ (še sedaj zove se gostilna nasproti cestnega kamenja 32 km pri „Žoharji“) vso dolino z mėsom. Mož moral je ta svoj obrt pustiti, ker se je število kupcev vedno manjšalo.

Vozárenje stisnilo je marsikateremu Blagovičanu i dan za dnevom petice v roko, kajti mnogokrat, ko je bil tovor tržaških voznikov pretežak, pomagali so ga vleči čez klanec „Ovčak“ proti Trojanom.

Ljudstvo pečá in živí se o tem, kar mu mati zemlja daje. Kakih 95 % prebivalcev bávi se z poljedelstvom. Solčno strán kinčajo visoko gori do Špilka rodovitne njive. Pridelujejo pšenico, rěž, ječmen, óves, prosó in lepo ajdo, poleg tega razno zelenjád. Turšica je v dolini kaj lepa.

Najlepšo, najtežjo pšenico pridelajo v najvišje ležečih vaseh Gabrje, Vóšce in Mali Jeltnik.

Senčna stran je slabo obljudena. Zató pa imajo Blagovičanje tù še lépe gozde, osobito v Planjávi.

Kupčija z lesom je srednja. Nekedaj pa je tù cvetela! Tudi je bila obrt z lesom za „parkete“ živahna. Še sedaj leží posestniku Krištofcu omenjenega blagá v vrednosti 2000 gld. domá!

Izvozni les reže 6 žag, katere goni Radomlja.

Tù pa tam, v hiši kajžarjev, pléte se i kita.

Goveje živine priredé mnogo. Ako omenim, da redé trije posestniki 80 glav, menda to jasno govori! Z novo vpeljani — lepšimi plemeni se bo i ta kmalu izboljšala. Bog daj!

Največ lepša pa vasi sadno drevje in tega ni malo! Solčna stran izvrstno vpliva na rast plemenitega sadja. Najlepše sadje imajo Mali Jelničanje. V šolski občini Blagovica pridelalo in prodalo se je l. 1886. — izvaoredna sadna letina — sadja v vrednosti 3000 gld.

Poleg sadjarstva cvetè prav vrlo tudi čebelarstvo. Čebelarjev je kakih 20.

Da se ljudstvo toliko in s takim veseljem pečá, iskati je v prvej vrsti uzrok v ugodnej legi in ker se mnogo ajde seje.

Veliko zaslugo za razširjevanje čebelarstva zadobil si je pokojni župnik Josip Lombergar. Omenjeni mož bil je sam marljiv bučelar, ter je to stroko priporočal in razširjeval, kjer je le mogel.

Omenim naj tudi sledeče:

Vzpomladi, ko rěšje cvetè, nesó čebelarji po dva do tri panje na Golčaj. Tù se čebele prvikrat pásejo in veselé pomladanskega solnca.

Po drugej strani živí se 5% ljudstva z rokodelstvom. Mizarjev je 5, tesarjev 10., črevljarjev 20, krojači 3, kovača 2, kolárji 3, tkalcev 10, zidarjev pa mnogo.

Vóšce je poznata vas tkalcev, v katero nosijo od vseh strani župnine in sosednih vasi platno in volno tkat.

S tem narísal sem nekoliko ljudstvo in njegovo delovanje.

D o p i s i.

S Krškega. Pedagogiško društvo. Preslavni deželni zbor kranjski je dovolil »Pedagogiškemu društvu« 50 gld. podpore za l. 1888. Slava in hvala tako domoljubnemu činu preslavnega zastopstva kranjskega. Naj bi ga posnemale tudi druge korporacije! Pri koncertu, katerega je priredil odbor »Pedagogiškega društva« s pomočjo tukajšnjih pevk, pevcev in godbe v dvorani Krškega bralnega društva dné 5. febr. t. l. doslo je društvu okoli 40 gld. čistega dohodka, za kar se izreka tù presrčna zahvala vsem udeležencem.

— Prva slovenska stalna učilska razstava. Šolstvo inih národov napreduje iz raznih vzrokov bolje od slovenskega. Poleg drugih prednosti imajo nemške, česke sole tudi več